

**КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
доц. А.В. Сташин

_____ (підпис)

“23” січня 2020 р.

РОБОЧА
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»

галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

освітній ступінь: бакалавр

форма навчання: денна

ЛЬВІВ 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Фінансове забезпечення територіальних громад» галузь знань **28 «Публічне управління та адміністрування»**, спеціальності **281 «Публічне управління та адміністрування»**, освітнього ступеня «бакалавр» – 24 с.

Розробник:

Татарин Н.Б. – доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри фінансового менеджменту
Протокол від 09 січня 2020 р. № 6

Завідувача кафедри
фінансового менеджменту

проф. Ситник Н.С.

«09» січня 2020 року

Затверджено Вченою радою факультету

Протокол № 7 від "23" січня 2020 року

ЗМІНИ
до робочої програми навчальної дисципліни

Навчальний рік	Дата засідання кафедри (перезатвердження робочої програми)	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

© Татарин Н.Б., 2020 рік
© ЛНУ імені Івана Франка, 2020 рік

РОЗДІЛ 1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предмет навчальної дисципліни

Предметом вивчення дисципліни є освоєння нового механізму бюджетного регулювання, що змінює підходи до формування фінансового забезпечення місцевих бюджетів.

Мета навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни є:

- допомогти студентам розібратись у теоретичних та практичних новаціях законодавства щодо формування та виконання місцевих бюджетів;
- надати студентам теоретичні знання щодо структури загального фонду місцевих бюджетів;
- ознайомити студентів із призначенням та структурою спеціального фонду бюджетів об'єднаних територіальних громад;
- розкрити підхід до формування місцевих бюджетів на основі використання програмно-цільового методу;
- сформувані у студентів розуміння особливостей фінансування проектів розвитку об'єднаних територіальних громад;
- сформувані у студентів систематизовані знання щодо контролю у бюджетному процесі, аудиту ефективності виконання бюджетних програм, бюджетного моніторингу.

Основні завдання

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- вивчення теоретичних основ і форм функціонування фінансового забезпечення територіальних громад, оволодіння основними прийомами та методами, що використовуються для ефективного управління фінансовими ресурсами територіальних громад;
- висвітлення теоретичних основ функціонування в ринковій економіці таких економічних категорій як бюджет, місцевий бюджет, спеціальний та загальний фонд місцевого бюджету, міжбюджетні відносини, а також визначення на цій основі методологічних засад формування фінансування проектів розвитку ОТГ та бюджетного контролю і моніторинг.

1.1. Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Політичної економіка	Регіональна економіка
Мікроекономіка	Бюджетна система
Макроекономіка	Аудит і оцінювання управлінської діяльності
Економіки і фінанси суб'єктів підприємництва	Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва
Публічні фінанси	Державний аудит
Фінанси, гроші і кредит	

1.2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність досліджувати тенденції розвитку бюджетної системи за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати ефективність бюджетної політики.	Знати та розуміти законодавчі, нормативні та інструктивні документи з питань планування та регулювання бюджетної системи
Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури	Знати і розуміти теоретичні основи побудови бюджетної системи України та окремих зарубіжних країн
Здатність здійснювати аналіз бюджетної системи: доходів бюджету, напрямів фінансування видатків	Виконувати необхідні розрахунки бюджетних доходів і витрат на всіх рівнях бюджетної системи
Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування)	Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях бюджетної системи
Уміння застосовувати економіко-математичні методи та моделі для визначення обсягів бюджетних видатків, які забезпечують реалізацію функцій держави	Вміти оцінювати бюджетну політику, що проводиться в Україні
Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання бюджетної системи	Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування
Володіння базовими знаннями законодавства у сфері бюджетно-податкового регулювання	Вміти складати кошториси бюджетних установ. Вміння визначати розміри соціальних допомог
Навички застосування сучасного інформаційного та програмного забезпечення для отримання та обробки даних у бюджетній сфері	Знаходити резерви додаткових надходжень і економії витрат відповідного бюджету
Уміння складати та аналізувати фінансово-бюджетну звітність	Демонструвати вміння використовувати набуті знання та навички при фінансуванні державного бюджету України, обслуговуванні боргових зобов'язань державного бюджету України, плануванні та контролі бюджету, управлінні державним боргом;
Спроможність виконувати контрольні функції у фінансовій сфері	Володіти методами оцінки стану, проблем та перспектив розвитку бюджетної системи України

РОЗДІЛ 2. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»

Характеристика навчальної дисципліни							
Шифр та найменування галузі знань: <u>28 «Публічне управління та адміністрування»</u>				Цикл дисциплін за навчальним планом: <u>дисципліна вільного вибору студента</u>			
Код та назва спеціальності: <u>281 «Публічне управління та адміністрування»</u>				Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>			
Освітня програма: _____				Методи навчання: лекції, семінарські заняття, самостійна робота, ІРС, робота в бібліотеці, Інтернеті, відвідування фінансово-кредитних установ, складання схем, таблиць тощо			
Курс: <u>3</u> Семестр: <u>6</u>							
Кількість кредитів ECTS	Кількість годин	Кількість аудиторних годин	Лекції	Семінари, практичні, лабораторні	Заліки по модулях (контрольні роботи)	Самостійна робота студента (СРС)	Індивідуальна робота студента (ІР)
4	120	48	32	16	-	51	21
Кількість тижневих годин		Кількість змістових модулів (тем)		Кількість заліків по модулях/контрольних робіт		Вид контролю	
3		7		1		залік	

РОЗДІЛ 3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер теми	Назва теми
Тема 1.	Характеристика місцевих бюджетів
Тема 2.	Загальний фонд місцевого бюджету
Тема 3.	Спеціальний фонд місцевого бюджету
Тема 4.	Міжбюджетні відносини
Тема 5.	Бюджет орієнтований на результат
Тема 6.	Фінансування проектів розвитку ОТГ
Тема 7.	Бюджетний контроль і моніторинг

РОЗДІЛ 4. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Характеристика місцевих бюджетів

Сутність та роль бюджету в соціально-економічних процесах
Місцеві бюджети у бюджетній системі України
Єдність бюджетної системи і особливе місце в ній місцевих бюджетів
Принципи бюджетної системи України
Бюджетна класифікація та її склад
Бюджетний процес: основні стадії
Учасники бюджетного процесу
Місцеві бюджети: складання, розгляд, прийняття, виконання та звітність
Особливості формування бюджетного календаря в ОТГ
Складання проекту бюджету
Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами
Терміни планування бюджетів ОТГ
Звітність про виконання місцевих бюджетів
Особливості фінансування органів місцевого самоврядування європейських країн
Перспективи інтеграції України до Європейського союзу в галузі місцевого самоврядування

Тема 2. Загальний фонд місцевого бюджету

Загальна характеристика доходів і видатків місцевих бюджетів
Джерела і склад доходів місцевих бюджетів
Дохідна частина загального фонду місцевого бюджету
Видатки загального фонду місцевого бюджету
Операції за платежами до загального бюджету
Аналіз виконання місцевих бюджетів за доходами

Тема 3. Спеціальний фонд місцевого бюджету

Доходи спеціального фонду місцевого бюджету
Видатки загального фонду місцевого бюджету
Бюджет розвитку
Операції за платежами спеціального фонду бюджету

Тема 4. Міжбюджетні відносини

Правове регулювання міжбюджетних відносин
Розвиток концепцій реформи системи міжбюджетних відносин в Україні
Розмежування видатків між бюджетами.
Розрахунок видатків, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів
Поняття та види міжбюджетних трансфертів. Дотації вирівнювання. Субвенції.
Проблеми економічної ефективності бюджетного вирівнювання в Україні
Механізм вирівнювання за рахунок дотацій
Порядок та умови надання субвенцій

Тема 5. Бюджет орієнтований на результат

Застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі
Гендерно-орієнтоване бюджетування на місцевому рівні
Бюджетні програми ОТГ

Тема 6. Фінансування проектів розвитку ОТГ

Фінансування проектів розвитку ОТГ з державного фонду регіонального розвитку
Альтернативні джерела
Фінансові ресурси комунальних підприємств

Тема 7. Бюджетний контроль і моніторинг

Сутність та завдання бюджетного контролю.
Види, форми та методи бюджетного контролю.
Правове регулювання повноважень суб'єктів бюджетного контролю.
Поняття та види порушень бюджетного законодавства.
Заходи впливу за порушення бюджетного законодавства.
Аудит ефективності виконання бюджетних програм
Бюджетний моніторинг

РОЗДІЛ 5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

5.1. Основна література

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Податковий кодекс України від 03 лютого 2013 р. № 2755-17. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Про бюджетну класифікацію : наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. № 11 (із змінами і доп.) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства фінансів України – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
4. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : Закон України від 28 грудня 2014 року № 79-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
5. Про Державний бюджет України на 2020 рік : Закон України від 14.11.2019 № 294-IX [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20>.
6. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
7. Про засади державної регіональної політики від 5 лютого 2015 № 156-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
8. Про затвердження складових програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів : наказ Міністерства фінансів України від 20 вересня 2017 року № 793 [Електронний ресурс]. // Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
9. Про здійснення державних закупівель : Закон України від 10 квітня 2014 р. № 1197-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1197-18>.
10. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17 червня 2014 р. № 1508-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
11. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів від 1 квітня 2014 р. № 333-р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
12. Про схвалення Концепції створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.02.2016 р. № 92-р [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D1%80>.
13. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А.Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади. Практичний посібник / [Н. В. Васильєва, Н. М. Гринчук, Т. М. Дерун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – Київ : – 2017. – 117 с. URL : <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Місцевий-бюджет-ОТГ.pdf>
Дерун Т. М. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад / Т. М. Дерун. – Київ : АМУ, 2015. – 40 с. URL : <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/posibnyk.tergrweb.pdf>
14. Децентралізація. Місцеві бюджети об'єднаних територіальних громад : фін.-аналіт. матеріали / Каб. Міністрів України, М-во регіон. розвитку, буд-ва та ЖКГ України ; підгот. Я. М. Казюк ; консультац. підтримка Я. Джийкіч. – [Київ : б. в.], 2016. – 190 с.

- Муніципальні фінанси: навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. О.П. Кириленко. – Тернопіль: Астон, 2015. – 360 с. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/12250/1/Муніципальні%20фінанси%20%282015%29.pdf>
15. Наталенко Н. В. Фінанси та бюджет об'єднаної громади (навчальний модуль) / Н. В. Наталенко. – Київ : ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 72 с.
 16. Ніколаєва О. М. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О. М. Ніколаєва. – К.: ЦУЛ, 2013. – 354 с.
 17. Осадчук С. В. Бюджетна децентралізація: стан і перспективи / С. В. Осадчук [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2008-3/doc/3/15.pdf>.
 18. Прогнозування розвитку територій. Бюджетне прогнозування: навч. посіб. / В. В. Мамонова [та ін.]; за заг. наук. ред. М. М. Білинської. – Київ: НАДУ, 2014. – 200 с.
 19. Прогнозування та управління соціально-економічними процесами в регіоні: монографія / за наук. ред. В. С. Загорського. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2016. – 238 с.
 20. Ткачук А. Про бюджет і не тільки. Спеціально для об'єднаних територіальних громад / А. Ткачук, Н. Наталенко. – Київ : ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 76 с.
 21. Фінанси об'єднаних територіальних громад / Стасишин А.В., Татарин Н.Б. та ін.; за заг. ред. Н.С. Ситник. – Львів: Видавництво “Апріорі”, 2019. – 533 с.

5.2. Додаткова література

1. Алексєєв І. В. Бюджетна система: навч. посіб. / І. В. Алексєєв. – К. : Ліра-К, 2010. – 376 с.
2. Буряк П.Ю., Смолінська С.Д., Татарин Н.Б. Фінанси: Підручник. – К.: «Хай – Тек Прес», 2010. – 329с.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів. – К.: Центр видавничої літератури, 2005.
4. Говорушко Т. А. Бюджетна система: навч. посіб. / Т. А. Говорушко. – К. : Ліра-К, 2014. – 296 с.
5. Кириленко О.П. Муніципальні фінанси: [навчальний посібник]. / За ред. д.е.н., проф. О.П. Кириленко. – Тернопіль: Астон. – 2015. – 36-45 с.
6. Клівіденко Л. М. Проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів і шляхи їх вирішення / Л. М. Клівіденко, Л. В. Якимчук // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2016. – № 7.
7. Нескорородева І. І. Бюджетна система в структурно-логічних схемах / І. І. Нескорородева. – К. : Ліра-К, 2012. – 176 с.
8. Рева Т.М. Місцеві фінанси: [навчальний посібник] / Т.М. Рева, К.Ф. Ковальчук, Н.В. Кучкова. – К.: ЦУЛ. – 2014.
9. Сунцова, О. О. Місцеві фінанси / О. О. Сунцова. – К.: ЦУЛ. – 2011.
10. Татарин Н.Б. Бюджетно-податкова політика: основні напрями удосконалення та забезпечення стабільності здійснення в Україні / Татарин Н.Б. // «Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка», 2016. – Т. 21. Вип. 2. – С. 174-178.
11. Татарин Н.Б., Войтович В.В. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування / Татарин Н.Б., Войтович В.В. // Наукове періодичне видання «Науковий вісник Ужгородського національного університету». Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство», 2017. – Випуск 11. – С. 159-163.
12. Татарин Н.Б., Голік В.І. Місцеві бюджети як основа самостійності місцевого самоврядування / Татарин Н.Б., Голік В.І. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент». Збірник наукових праць, 2017. Випуск 23. – Частина 2. – С. 72-76.
13. Татарин Н.Б., Муляр В.І. Проблеми формування та використання коштів місцевих бюджетів / Татарин Н.Б., Муляр В.І. // Електронне наукове фахове видання «СХІДНА

ЄВРОПА: ЕКОНОМІКА, БІЗНЕС ТА УПРАВЛІННЯ». – Випуск 2 (07) 2017. – С. 111-115. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://easterneurope-ebm.in.ua/index.php/7-2017-ukr>

14. Татарин Н.Б., Джуган Л.Б. Місцеві бюджети в контексті фінансової децентралізації / Татарин Н.Б., Джуган Л.Б. // Економіка. Фінанси. Право. Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал. – № 1/3'2018. – С. 25-29.
15. Татарин Н.Б., Михалюк О.В. Бюджетна децентралізація як шлях до зміцнення фінансової самостійності місцевого самоврядування / Татарин Н.Б., Михалюк О.В. // «БІЗНЕС-НАВІГАТОР». – Випуск 2 (45)/2018. – С. 117-120.
16. Татарин Н.Б., Пупко І.В. Формування місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації / Татарин Н.Б., Пупко І.В. // Науковий журнал «Причорноморські економічні студії». – Випуск. – 29/ 2018. / – С. 85-90.
17. Татарин Н.Б., Снітко С.О. Формування об'єднаних територіальних громад як ключовий фактор децентралізації фінансових ресурсів / Татарин Н.Б., Снітко С.О. // «Економіка та суспільство». – Випуск №16. – 2018. – С. 822-826. http://economyandsociety.in.ua/journal/16_ukr/125.pdf
18. Татарин Н.Б., Негода І.І. Бюджетування в Україні: становлення та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Н.Б. Татарин, І.І. Негода // Інфраструктура ринку. – 2018. – №24. – Режим доступу до ресурсу: [http:// www.market-infr.od.ua/uk/24-2018](http://www.market-infr.od.ua/uk/24-2018)
19. Чала Н. Д. Бюджетна система: навч. посіб. / Н. Д. Чала, Л. В. Лазоренко. – К. : Знання, 2010. – 223 с.
20. Федосов В. М. Бюджетна система: підручник / В. М. Федосов. – К. : Ліра-К, 2012. – 871 с.
21. Федосов В.М. Теорія фінансів / За ред. В.М. Федосова, С.І.Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
22. Шевчук Н.Ю. Структура видатків місцевих бюджетів України та особливості їх побудови / Н. Ю. Шевчук // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 5.

5.3. Періодичні видання

1. Актуальні проблеми економіки
2. Баланс-Бюджет
3. Бюджетна бухгалтерія
4. Економіка України
5. Економіка, фінанси, право
6. Економіст
7. Казна України
8. Регіональна економіка
9. Світ фінансів
10. Сталий розвиток економіки
11. Фінанси України

5.4. Ресурси мережі Інтернет

1. Офіційний сайт Верховної ради України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk>
3. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

4. Офіційний сайт Національного банку України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
5. Офіційний сайт Асоціації українських банків – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://aub.org.ua>
6. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>
7. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>
8. Офіційний сайт Державної казначейської служби України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.treasury.gov.ua
9. Офіційний сайт Держкомстату України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг – <https://www.nfp.gov.ua>
11. Національної Комісії з цінних паперів та фондового ринку – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua>
12. Сайт «Децентралізація влади» – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: decentralization.gov.ua/
13. Сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]: – Режим доступу: www.ibser.org.ua
14. Сайт газети «Голос України». [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/255545>
15. Електронна версія газети «Цінні папери України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.finmarket.info/securities_paper/
16. Офіційні сайти обласних державних адміністрацій.

**РОЗДІЛ 6. ГРАФІК РОЗПОДІЛУ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ
ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ**

№ розділу, теми (змістові модулі)	Назва розділу, теми (змістового модуля)	Кількість годин за ОПШ			Розподіл аудиторних годин		
		всього	у тому числі		лекції	Семінари, практичні, лабораторні	заліки по модулях, контрольні (контрольні роботи)
			аудиторні	СРС/ІР			
Тема 1.	Характеристика місцевих бюджетів	18	10	8	8	2	-
Тема 2.	Загальний фонд місцевого бюджету	15	6	9	4	2	-
Тема 3.	Спеціальний фонд місцевого бюджету	12	4	8	2	2	-
Тема 4.	Міжбюджетні відносини	16	8	8	6	2	-
Тема 5.	Бюджет орієнтований на результат	12	4	8	2	2	-
Тема 6.	Фінансування проектів розвитку ОТГ	10	6	4	4	2	-
Тема 7.	Бюджетний контроль і моніторинг	14	8	6	6	2	-
	Залік по модулю	2	2	-	-	-	2
	Індивідуальна робота студента (ІРС)	21	-	-/21	-	-	-
	Разом годин	120	48	72	32	14	2

РОЗДІЛ 7. КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ

7.1 Календарно-тематичний план лекційних занять

№ заняття	Тема лекційного заняття	Кількість годин
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Тема 1.	Характеристика місцевих бюджетів	8
Тема 2.	Загальний фонд місцевого бюджету	4
Тема 3.	Спеціальний фонд місцевого бюджету	2
Тема 4.	Міжбюджетні відносини	6
Тема 5.	Бюджет орієнтований на результат	2
Тема 6.	Фінансування проектів розвитку ОТГ	4
Тема 7.	Бюджетний контроль і моніторинг	6
Разом годин		32

7.2 Календарно-тематичний план семінарських занять, заліків по модулях, контрольних робіт

№ заняття	Тема семінарського (практичного, лабораторного) заняття. Контрольні роботи (заліки по модулях)	Кількість годин
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Тема 1.	Характеристика місцевих бюджетів	2
Тема 2.	Загальний фонд місцевого бюджету	2
Тема 3.	Спеціальний фонд місцевого бюджету	2
Тема 4.	Міжбюджетні відносини	2
Тема 5.	Бюджет орієнтований на результат	2
Тема 6.	Фінансування проектів розвитку ОТГ	2
Тема 7.	Бюджетний контроль і моніторинг	2
	Залік по модулю	2
Разом семінарських занять		14
Разом контрольні роботи, заліки по модулях (ЗМ)		2
Разом годин		16

7.3 Графік консультацій

№ з/п	Назва розділу, теми, зміст консультації	Кількість годин
1.	Консультація з організації та виконання самостійної роботи студентів	2
2.	Консультація з організації та виконання самостійної роботи студентів ІРС	2
3.	Консультація по опрацюванню рекомендованої літератури	2
4.	Консультація по підготовці до залікового модуля	1
Разом годин		7

РОЗДІЛ 8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Сутність та роль бюджету в соціально-економічних процесах
2. Місцеві бюджети у бюджетній системі України
3. Єдність бюджетної системи і особливе місце в ній місцевих бюджетів
4. Принципи бюджетної системи України
5. Бюджетна класифікація та її склад
6. Бюджетний процес: основні стадії
7. Учасники бюджетного процесу
8. Місцеві бюджети: складання, розгляд, прийняття, виконання та звітність
9. Особливості формування бюджетного календаря в ОТГ
10. Складання проекту бюджету
11. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами
12. Терміни планування бюджетів ОТГ
13. Звітність про виконання місцевих бюджетів
14. Особливості фінансування органів місцевого самоврядування європейських країн
15. Перспективи інтеграції України до Європейського союзу в галузі місцевого самоврядування
16. Загальна характеристика доходів і видатків місцевих бюджетів
17. Джерела і склад доходів місцевих бюджетів
18. Дохідна частина загального фонду місцевого бюджету
19. Видатки загального фонду місцевого бюджету
20. Операції за платежами до загального бюджету
21. Аналіз виконання місцевих бюджетів за доходами
22. Доходи спеціального фонду місцевого бюджету
23. Видатки загального фонду місцевого бюджету
24. Бюджет розвитку
25. Операції за платежами спеціального фонду бюджету
26. Правове регулювання міжбюджетних відносин
27. Розвиток концепцій реформи системи міжбюджетних відносин в Україні
28. Розмежування видатків між бюджетами.
29. Розрахунок видатків, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів
30. Поняття та види міжбюджетних трансфертів. Дотації вирівнювання. Субвенції.
31. Проблеми економічної ефективності бюджетного вирівнювання в Україні
32. Механізм вирівнювання за рахунок дотацій
33. Порядок та умови надання субвенцій
34. Застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі
35. Гендерно-орієнтоване бюджетування на місцевому рівні
36. Бюджетні програми ОТГ
37. Фінансування проектів розвитку ОТГ з державного фонду регіонального розвитку
38. Альтернативні джерела
39. Фінансові ресурси комунальних підприємств
40. Сутність та завдання бюджетного контролю.
41. Види, форми та методи бюджетного контролю.
42. Правове регулювання повноважень суб'єктів бюджетного контролю.
43. Поняття та види порушень бюджетного законодавства.
44. Заходи впливу за порушення бюджетного законодавства.
45. Аудит ефективності виконання бюджетних програм
46. Бюджетний моніторинг

РОЗДІЛ 9. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 1.2) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання ІНДЗ та самостійної роботи.

Основним нормативним документом, що визначає оцінювання сформованих компетентностей у студентів є Положення «Про контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів Львівського національного університету імені Івана Франка» від 01.03.2013р. із змінами, затвердженими наказом ректора від 01.07.2015р. № О-96. Оцінювання здійснюється за 100-бальною системою (за шкалою ECTS та національною шкалою). Відповідно до Положення контрольні заходи включають:

- поточний контроль знань та компетентностей студентів включає оцінку роботи студентів за всіма видами аудиторної роботи (лекції, семінарські / практичні заняття), оцінку роботи студентів за самостійну та індивідуальну науково-дослідну роботу.

- підсумковий контроль знань та компетентностей студентів у вигляді семестрового заліку, який проводиться відповідно до графіку навчального процесу. Підсумковий залік охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. Табл. 1.2). Результат семестрового заліку оцінюється в балах (максимальна кількість – 100 балів).

Оцінювання рівня знань та компетентностей студентів на семінарських та практичних заняттях, оцінка роботи студентів за самостійну та індивідуальну науково-дослідну роботу проводиться за п'ятибальною системою (від 1 до 5 балів).

Результат поточного контролю (РПК) знань та компетентностей студентів за семестр визначається як середнє арифметичне з поточних балів за 5-бальною шкалою, відображених у журналі обліку відвідування та успішності студентів, помножене на коефіцієнт переводу результатів освітньої діяльності студентів:

$$\text{РПК} = \frac{\text{Сума балів за результатами поточного контролю}}{\text{кількість об'єктів контролю}} * K,$$

де *сума балів за результатами поточного контролю* – це загальна сума балів, отриманих студентом по усіх об'єктах контролю (семінарських / практичних заняттях, СРС та ІРС); *кількість об'єктів контролю* – включає кількість семінарських / практичних занять, СРС та ІРС (контроль знань студентів з навчальної дисципліни «Фінансове забезпечення територіальних громад» включає 10 об'єктів контролю: 8 семінарських занять, СРС та ІРС);

K - коефіцієнт переводу результатів знань та компетентностей студентів (з навчальних дисциплін, з яких передбачений залік, $K=20$).

9.1. ТАБЛИЦЯ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Поточний контроль	Самостійна робота студента	ІРС	Заохочувальні бали (затверджені Вченою радою Університету)	РАЗОМ – 100 балів
Семінарські заняття				
100 балів				

9.2 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

№ з/п	Види робіт. Критерії оцінювання знань студентів	Кількість балів
1. Бали поточної успішності за участь у семінарських заняттях		
Критерії оцінювання		5 балів
Бали поточної успішності за участь у семінарських заняттях (від 0 до 5 балів)		
	<ul style="list-style-type: none"> • розгорнутий, вичерпний виклад змісту питання; • повний перелік необхідних для розкриття змісту питання категорій та законів; • правильне розкриття змісту категорії та законів, механізму їх взаємозв'язку і взаємодії; • здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки і узагальнення, знання історії створення таких теорій та еволюції поглядів їх представників; • уміння користуватись методами наукового аналізу економічних явищ, процесів і характеризувати їх риси та форми виявлення; • демонстрація здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання; • використання актуальних фактичних та статистичних даних, матеріалів останніх подій в економічній та фінансовій сфері в країні та за її межами; • знання необхідних законів і нормативних матеріалів України, міжнародних та міждержавних угод, обов'язкове посилання на них під час розкриття питань; • активна участь в обговоренні дискусійних і проблемних питань теми семінару. 	5
	<ul style="list-style-type: none"> • порівняно з відповіддю на найвищий бал не зроблено розкриття хоча б одного-двох пунктів, указаних вище (якщо вони потрібні для вичерпного розкриття питання); • при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазначеними вимогами все ж таки студентом допущені помилки під час використання цифрового матеріалу, посилання на конкретні історичні періоди та факти, неточності у формулюванні термінів і категорій, проте з допомогою викладача він швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді; • студент не бере участі в обговоренні проблемних питань семінару. 	4
	<ul style="list-style-type: none"> • порівняно з відповіддю на найвищий бал не зроблено розкриття трьох чи більше пунктів, указаних вище (якщо вони потрібні для вичерпного розкриття питання); <p>одночасно мають місце два чи більше типів недоліків, які окремо характеризують критерії оцінки "задовільно";</p>	3
	<ul style="list-style-type: none"> • у відповіді відсутні належні докази і аргументи, зроблені висновки не відповідають загальноприйнятим, хибні; 	1-2

<ul style="list-style-type: none"> • характер відповіді дає підставу стверджувати, що студент неправильно зрозумів суть питання чи не знає правильної відповіді; • допущені грубі помилки і студент не може їх виправити. 	
<ul style="list-style-type: none"> • студент відсутній на занятті; • студент не приймав участь в обговоренні питань семінару. 	0
<ul style="list-style-type: none"> • відпрацьоване семінарське заняття через пропуск з поважних причин у повному обсязі 	3
<ul style="list-style-type: none"> • відпрацьоване семінарське заняття через пропуск з поважних причин у повному обсязі з неточностями у відповідях 	2
<ul style="list-style-type: none"> • відпрацьоване семінарське заняття через пропуск з поважних причин у неповному обсязі з неточностями у відповідях 	1
<ul style="list-style-type: none"> • відпрацьоване семінарське заняття через пропуск без поважних причин у повному обсязі 	2
<ul style="list-style-type: none"> • відпрацьоване семінарське заняття через пропуск без поважних причин у неповному обсязі з неточностями у відповідях 	1
<ul style="list-style-type: none"> • пропущене семінарське заняття невідпрацьоване 	0
2. Самостійна робота студентів (СРС)	
Критерії оцінювання	5 балів
<p>Написання наукової статті з тематики дисципліни:</p> <ul style="list-style-type: none"> • у виданнях факультету; • в інших наукових виданнях; • у міжнародних виданнях 	5
<ul style="list-style-type: none"> • розгорнутий, вичерпний виклад змісту питань; • опрацювання необхідних законів і нормативних матеріалів України, міжнародних та міждержавних угод, обов'язкове посилання на них під час розкриття питань; • повний перелік необхідних для розкриття змісту питань категорій та законів; • використання актуальних фактичних та статистичних даних, матеріалів останніх подій в економічній та фінансовій сфері в країні та за її межами; • використання матеріалів періодичної преси; • посилання на опрацьовані джерела при висвітленні питань семінарського заняття; • проведений опис об'єктів; • використані матеріали з практики роботи фінансових органів; • акуратні і змістовні записи в зошиті 	4
<ul style="list-style-type: none"> • порівняно з виконанням роботи на найвищий бал не зроблено розкриття двох пунктів, указаних вище (якщо вони потрібні для вичерпного розкриття питання) 	3
<ul style="list-style-type: none"> • порівняно з виконанням роботи на найвищий бал не зроблено розкриття трьох і більше з пунктів, указаних вище (якщо вони потрібні для вичерпного розкриття питання); • робота студента малообгрунтована, неповна; • студент не опрацював законодавчі матеріали, матеріали періодичної преси; • студент не використав опрацьовані матеріали на семінарському занятті; 	2
<ul style="list-style-type: none"> • робота студента малообгрунтована, неповна; • використані матеріали лише підручника; 	1

• студент не використав опрацьовані матеріали на семінарському занятті;	
• самостійна робота не виконана	0
3. Залік по модулю, контрольна робота	
Критерії оцінювання	5 балів
Залік по модулю входить до кількості семінарських занять	Від 0 до 5 балів
4. Індивідуальна робота студента (ІРС)	
Критерії оцінювання	5 балів
Написання доповіді на наукову конференцію з тематики дисципліни за рівнями: <ul style="list-style-type: none"> • міжнародна конференція; • всеукраїнська конференція; • міжвузівська конференція чи круглий стіл; • круглий стіл на факультеті 	від 0 до 5 балів
Участь у конкурсі студентських наукових робіт	від 0 до 5 балів
Участь у роботі студентської наукового гуртка за тематикою дисципліни	від 0 до 5 балів
Участь у науково-дослідній роботі кафедри за тематикою дисципліни	від 0 до 5 балів

9.3 ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ЄКТС

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		
		Екзамен, диференційований залік		Залік
A	90 – 100	5	відмінно	зараховано
B	81 – 89	4	дуже добре	
C	71 – 80		добре	
D	61 – 70	3	задовільно	
E	51 – 60		достатньо	
FX	21 – 50	2	незадовільно	незараховано
F	0 – 20	2	незадовільно (без права перездачі)	незараховано (без права перездачі)

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни за цією шкалою відображається у відомості обліку успішності та іншої академічної документації.

РОЗДІЛ 10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчально-методичне та наукове забезпечення системи організації навчального процесу з навчальної дисципліни «Фінансове забезпечення територіальних громад» включає:

- державні стандарти освіти;
- навчальні та робочі навчальні плани;
- програма навчальної дисципліни;
- робоча програма навчальної дисципліни;
- плани семінарських і практичних занять та методичні рекомендації з їх проведення;
- завдання та методичні матеріали до виконання самостійної роботи (СРС);
- завдання та методичні матеріали до виконання індивідуальної роботи студента (ІРС);
- завдання для проведення модульного контролю (тестові завдання);
- законодавчі та інструктивно-методичні матеріали;
- опорний конспект лекцій;
- підручники і навчальні посібники;
- структурно-логічні схеми та інший ілюстративний матеріал.

РОЗДІЛ 11. МЕТОДИКИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Проблемні лекції направлені на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами. Студентам під час лекцій роздається друкований матеріал, виділяються головні висновки з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного обмірковування. Студенти здійснюють коментарі самостійно або за участю викладача.

Робота в малих групах дає змогу структурувати семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду спілкування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Мозкові атаки – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію

Кейс-метод – розгляд, аналіз конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються; для представлення певних; досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань тощо.

Банки візуального супроводження сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності:

- законодавчі матеріали та коментарі до них;
- навчально-методичні матеріали;
- структурно-логічні схеми та інший ілюстративний матеріал;

Періодичні видання:

- «Актуальні проблеми економіки»;
- «Баланс-Бюджет»;
- «Вісник. Офіційно про податки»;
- «Економіка України»;
- «Економіка, фінанси, право»;
- «Економіст»;
- «Казна»;
- «Проблеми економіки»;
- «Регіональна економіка»;
- «Світ фінансів»;
- «Сталий розвиток економіки»;
- «Фінанси України».

Використання навчальних технологій для активізації процесу навчання з дисципліни

Методи активізації процесу навчання	Практичне застосування навчальних технологій
Проблемні лекції	
<p>Проблемні лекції направлені на розвиток логічного мислення студентів, коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, використовується досвід зарубіжних навчальних закладів.</p> <p>Студентам під час лекцій роздається друкований матеріал, виділяються головні висновки з питань, що розглядаються.</p> <p>При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування, на які лектор відповідає сам, не чекаючи відповідей студентів</p>	<p>Тема 1. Характеристика місцевих бюджетів</p> <ol style="list-style-type: none"> Єдність бюджетної системи і особливе місце в ній місцевих бюджетів Особливості фінансування органів місцевого самоврядування європейських країн Перспективи інтеграції України до Європейського союзу в галузі місцевого самоврядування <p>Тема 4. Міжбюджетні відносини</p> <ol style="list-style-type: none"> Проблеми економічної ефективності бюджетного вирівнювання в Україні Механізм вирівнювання за рахунок дотацій <p>Тема 5. Бюджет орієнтований на результат</p> <ol style="list-style-type: none"> Гендерно-орієнтоване бюджетування на місцевому рівні
Семінари-дискусії	
<p>Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів</p>	<p>Тема 2. Загальний фонд місцевого бюджету</p> <ol style="list-style-type: none"> Джерела і склад доходів місцевих бюджетів Видатки загального фонду місцевого бюджету Аналіз виконання місцевих бюджетів за доходами <p>Тема 3. Спеціальний фонд місцевого бюджету</p> <ol style="list-style-type: none"> Операції за платежами спеціального фонду бюджету
Кейс-метод	
<p>Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій,</p>	<p>Тема 7. Бюджетний контроль і моніторинг</p> <ol style="list-style-type: none"> Аудит ефективності виконання бюджетних програм Бюджетний моніторинг

інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу	Тема 6. Фінансування проектів розвитку ОТГ 1. Фінансування проектів розвитку ОТГ з державного фонду регіонального розвитку
Презентації	
Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються; для представлення певних; досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань тощо	Тема 1. Характеристика місцевих бюджетів Презентація ІРС
	Тема 4. Міжбюджетні відносини Презентація ІРС
	Тема 6. Фінансування проектів розвитку ОТГ Презентація ІРС
Банки візуального супроводження	
<p>– сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності</p> <ul style="list-style-type: none"> • навчально-методичні матеріали з вивчення навчальної дисципліни «Фінансове забезпечення територіальних громад» (лекції); • законодавчі та нормативні матеріали <p>Періодичні видання:</p> <p>Актуальні проблеми економіки Баланс-Бюджет Бюлетень законодавства і юридичної практики в Україні Вісник Львівської державної фінансової академії Економіка України Економіка, фінанси, право Економіст Казна Регіональна економіка Фінанси України</p>	

РОЗДІЛ 12. РЕСУРСИ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Ресурси мережі Інтернет	Ресурси мережі з навчальної дисципліни
<p>Офіційний сайт Верховної ради України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/.</p> <p>Офіційний сайт Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/uk</p> <p>Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua</p> <p>Офіційний сайт Національного банку України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua</p> <p>Офіційний сайт Асоціації українських банків – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://aub.org.ua</p> <p>Офіційний сайт Державної аудиторської служби України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index</p> <p>Офіційний сайт Державної фіскальної служби України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sfs.gov.ua</p> <p>Офіційний сайт Державної казначейської служби України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.treasury.gov.ua</p> <p>Офіційний сайт Держкомстату України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/</p> <p>Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг – https://www.nfp.gov.ua</p> <p>Національної Комісії з цінних паперів та фондового ринку – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nssmc.gov.ua</p> <p>Сайт «Децентралізація влади» – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: decentralization.gov.ua/</p> <p>Сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]: – Режим доступу: www.ibser.org.ua</p> <p>Сайт газети «Голос України». [Електронний ресурс] - режим доступу: http://www.golos.com.ua/article/255545</p> <p>Електронна версія газети «Цінні папери України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.finmarket.info/securities_paper/</p> <p>Офіційні сайти обласних державних адміністрацій</p>	<p>Програма навчальної дисципліни</p> <p>Робоча програма навчальної дисципліни</p> <p>Завдання та методичні рекомендації до проведення семінарських занять,</p> <p>Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи (СРС)</p> <p>Завдання та методичні рекомендації до ІРС</p>